

**Sundhed og
Sundhedspolitik
Sønderborg Kommune**

Oplæg til Borgermøderne

6. maj 2008, Tangshave, Nordborg
7. maj 2008, Broagersalen, Broager
8. maj 2008, Alsion, Sønderborg

Forord af formanden for Sundhedsudvalget, Helge Larsen

Kommunalreformen har for Sønderborg kommune været en naturlig og nødvendig anledning til at sætte fokus på en samlet sundhedsindsats i kommunen og sætte sundhed på den politiske dagorden.

Den samlede sundhedsindsats skal tage udgangspunkt i sundhedspolitikken. Borgermøderne den 6., 7. og 8. maj 2008 i hhv. Nordborg, Broager og Sønderborg skal være med til at give indhold til sundhedspolitikken og de indsatser, der skal iværksættes til gennemførelse af sundhedspolitikken.

Sundhedsudvalget håber på, at vi får mange gode forslag og tilkendegivelser på disse møder.

Det sundhedsfremmende arbejde

Sønderborg kommunes borgere udtaler sig i filmen: Sundhed og Trivsel i Sønderborg Kommune hvor de svarer på spørgsmålet: Hvad er sundhed og trivsel for dig i din hverdag? Filmen sporer tanker ind på det gode liv. Næste naturlige skridt er at gøre sig overvejelser om hvad der hindrer min sundhed, hvad der skal til for at jeg vælger sundere? Hvis jeg er syg eller har andre vanskeligheder, hvordan kan kommunen hjælpe mig til at fungere i hverdagen? Hvad kan jeg gøre og hvad kan kommunen gøre?

Succesfuldt forebyggende arbejde bygger på politiske visioner, faglig viden og undersøgelser og den enkelte borgers engagement, muligheder, valg og erfaringer. Viden, engagement og især en oplevelse af handlekraft er én af de vigtigste ingredienser i arbejdet for sundhed.

Borgermøderne fremme den direkte dialog mellem politikere og borgere. Borgernes viden og engagement er en vigtig del af helhedsindsatsen for sundhedsfremme.

Målet med borgermøderne er aktivt at involvere borgerne. Til borgermøderne kan borgerne fokusere på de emner de er involveret og engageret i. Det øger borgerens viden om emnerne og det sporer tanker i retning af hvordan sundhed kan integreres i den enkeltes egen hverdag. Samtidig øger det den generelle viden om sundhed, det sundhedsfremmende og forebyggende arbejde. I dialogen mellem borger og politikere øges fokus på de forskellige faktorer der har betydning: Fysiske rammer, risikofaktorer, udbredte sygdomme og hvad der er særligt udsatte grupper. Samtidig fremmer det samarbejdet mellem kommune og borger om sundhedsfremme og kan på den måde videreudvikle den kommunale indsats.

Borgermøderne synliggør den kommunale indsats og sikrer en fortsat læring og udvikling af de konkrete tiltag.

Sundhedspolitikens opbygning

Sundhedspolitikken er struktureret i følgende afsnit:

- Kommunens/Byrådets opgave/mission på sundhedsområdet, hvorfor er sundhed væsentlig for kommunerne.
 - Sundhedsopgaver i henhold til lovgivningen
 - Den kommunale udfordring
 - Medfinansiering af regionens sundhedsudgifter
 - Sundhedsprofiler
- Definition af sundhed i Sønderborg Kommune

- Hvad påvirker befolkningens sundhed
 - Rammer for sundheden
 - Risikofaktorer
 - Folkesygdom
 - Særligt udsatte grupper
- Vision og overordnede målsætninger for sundhedsområdet
- Mål og indsatser
- Implementering af Sundhedspolitikken
 - Borgere
 - Kommunen
 - Samarbejdspartnere
- Evaluering af resultaterne, justering af mål og indsatser

1. Sundhed på den politiske dagsorden

Sundhedspolitikken som et af Byrådets politikområder

Byrådet skal senest ½ år inde i hver byrådsperiode vedtage en overordnet vision for Sønderborg Kommune.

Endvidere skal Byrådet vedtage nogle politikområder, hvert politikområde kan indeholde nogle delpolitikker og delpolitikkerne opdeles i indsatsområder

Et af politikområderne er Sundhed.

Sundhedsudvalg

Den politiske organisering af Sønderborg Kommune tager bl.a. udgangspunkt i, at sundhed skal være en bærende værdi i alle dele af den kommunale politik.

Det har derfor været naturligt at nedsætte et sundhedsudvalg til varetagelse af sundhedsområdet, herunder sikre, at sundhedspolitikken føres ud i livet. Sønderborg Kommune signalerer hermed, at man sætter fokus på sundhedsområdet.

Sundhedskonsekvensvurderinger

For at sikre politisk fokus på sundhedsområdet skal der ud over økonomiske konsekvensvurderinger udarbejdes sundhedskonsekvensvurderinger i de sager, der forelægges Byrådet og fagudvalgene. Der er derfor udarbejdet et særligt værktøj til vurdering af de fremtidige direkte eller indirekte sundhedsmæssige konsekvenser på befolkningen af de forslag, der forelægges til politisk behandling.

Konstitueringsaftalen

Iflg. Konstitueringsaftalen for indeværende byrådsperiode skal sundhed gennemsyre al politik og indtænkes i alle handlinger.

2. Hvad er sundhed i Sønderborg Kommune

I verdenssundhedsorganisationen, WHO's definition af sundhed er sundhed "en tilstand af fuldstændig fysisk, psykisk og socialt velbefindende og ikke blot fravær af sygdom eller svækkelse". Sundhed kan opfattes som en ressource, der giver mulighed for at modstå og mestre de daglige udfordringer og belastninger. Man kan derfor godt være rask, dvs. ikke syg, uden at være sund, og sund selv om man ikke er rask. Sundhed er også et spørgsmål om trivsel, op-lagthed, evnen til at være sammen med andre mennesker og evnen til at skabe indhold i sin tilværelse, kort sagt livskvalitet.

Sundhed i Sønderborg Kommune er med udgangspunkt i WHO's definition defineret som det gode liv, uanset om man er syg eller rask.

Livet leves af den enkelte inden for rammer som bl.a. fællesskabet/kommunen er ansvarlig for.

3. Hvad påvirker befolkningens sundhedstilstand

Borgernes sundhedstilstand påvirkes af:

- de sundhedsmæssige rammer de lever under
- de risikofaktorer borgerne udsætter sig for, det vil sige deres livsstil
- de sygdomme, de rammes af
- om de tilhører særligt udsatte grupper

3.1 Sundhedsmæssige rammer

I sundhedsbegrebet i Sønderborg Kommune indgår alle de forhold/rammer, der kan påvirke sundhed i f.s.v. angår

- børnefamilier, pasning og skoler
- boligmiljøer
- fritidsmiljøer
- arbejdspladsen
- uden for arbejdsmarkedet
- ældremiljøer
- trafik og ulykker
- det fysiske miljø

Boligmiljøer

Nøgleordene for sundhed er bl.a. følgende:

- varieret udbud af forskellige boligtyper, lejeboliger og ejerboliger
- god kvalitet og arkitektur
- god sammenhæng med kollektivtrafik, servicefaciliteter og rekreative faciliteter
- et socialt afbalanceret boligmarked der både afspejler de forskellige livsfaser og har fokus på svage grupper som handicappede, hjemløse, flygtninge og indvandrere
- god sammenhæng mellem bolig og by udvikling

Trafik og ulykker

Nøgleordene for sundhed er bl.a. følgende:

- udpege uheldsbelastede kryds og strækninger
- nedbringe hastigheden i byer og på landeveje
- holdningsbearbejdning m.h.p. at øge borgernes viden om trafiksikkerhed
- udbygning af alternativer til biltrafikken

Børnefamilier, pasning og skoler

Nøgleordene for sundhed er bl.a. følgende:

- Overvægtige børn og unge.
- Mobning.
- Trivselsproblemer.
- Astma og allergiske sygdomme hos børn.
- Misbrug.
- Omsorgssvigtede børn.
- Rusmiddelkulturen blandt unge.
- Spiseforstyrrelser.
- Selvmordsforsøg.
- Vold.
- Marginalisering af uddannelse.
-

Arbejdspladsen og uden for arbejdsmarkedet

Nøgleordene for sundhed er bl.a. følgende:

- De store folkesygdomme: rygerlunger (KOL), overvægt, diabetes, psykiske lidelser, kræft-, og hjerte-karsygdomme, knogleskørhed, muskel- og skeletlidelser, overfølsomheds-sygdomme
- Udstødelse fra arbejdsmarkedet
- Rehabiliteringsproblemer
- Arbejds miljø (fysisk og psykisk)
- Sygefravær
- Fysisk inaktivitet.
- Ryge- og alkoholproblemer
- Trivsel på arbejdspladsen
- Ulykker
- Særlig udsatte gravide.

Fritidsmiljøer

Nøgleordene for sundhed er bl.a. følgende:

- Understøtte rammer for fysisk aktivitet
- Socialt samvær
- Udvikling og uddannelse/almen oplysning
- Rekreative oplevelser
- Samarbejde i forbindelse med nogle af de store folkesygdomme og risikofaktorer
- Foreningsarbejdet

Ældremiljøer

Nøgleordene for sundhed er bl.a. følgende:

- Fysisk aktivitet
- Genoptræning
- Trivsel blandt ældre
- Tidlig indsats
- Sociale netværk
- Helbred og sygdomme, bl.a. demens, inkontinens
- Faldforebyggelse
- Ernæring
- Medicinforbrug

Det fysiske miljø

3.2. Kendte risikofaktorer

Danske og udenlandske undersøgelser har vist, at usund **kost**, **rygning**, for meget **alkohol** og manglende **motion** – de såkaldte KRAM faktorer – er medvirkende årsager til langt de fleste sygdomme, som danskerne dør for tidligt af. Der findes selvsagt flere risikofaktorer end de nævnte, men netop disse fire fremhæves i den tilgængelige litteratur som de største og væsentligste.

Man kan overordnet sige, at risikofaktorerne peger på de områder, hvor den største del af befolkningen bl.a. gennem sin livsstil udsætter sig for en eller flere sundhedsmæssige risici.

3.3. Folkesygdomme

8 sygdomme er så udbredte, at de har karakter af folkesygdomme. Eksistens af disse 8 folkesygdomme udtrykker for en stor dels vedkommende resultatet af befolkningens eksponering af risikofaktorerne.

De 8 folkesygdomme er:

- diabetes 2
- kræft
- hjerte- kar sygdomme
- knogleskørhed (osteoporose)
- muskel – skelet lidelser
- overfølsomhedssygdomme (astma og allergiske sygdomme)
- psykiske lidelser
- rygerlunger (KOL)

3.4. Særligt udsatte grupper

- borgere med handicap
- etniske minoriteter
- misbrugere

4. Opgaver i Sundhedspolitikken

Sundhedspolitikken skal indeholde:

- mål og
- indsatser

der positiv påvirker:

- de sundhedsmæssige rammer
- risikofaktorerne/livsstilen
- sygdomme
- særligt udsatte grupper

5. Visioner og overordnede målsætninger for sundhedsområdet, sundhedsudvalgets foreløbige formuleringer

Vision

SØNDERBORG – Kommunen med de sunde og gode rammer, valg og vaner – for og i hele livet.

Sønderborg skal kendes på:

- Sunde borgere og sunde miljøer
- Lang levetid og høj livskvalitet
- Forebyggelse og sundhedsfremme af høj kvalitet
- Gode rammer for at leve et sundt og godt liv
- Både den enkelte, familien, foreningen og kommunen tager ansvar for sundhedsudviklingen
- Mindskelse af den socialt betingede ulighed i sundhed
- Sundhed gennemsyrrer al politik og indtænkes i alle handlinger

Overordnede målsætninger

Sønderborg kommune har ansvaret for og vil sikre rammerne for det gode liv for så vidt angår:

- Børnefamilier, pasning og skoler
- Boligmiljøer
- Fritidsmiljøer
- Arbejdspladsen
- Uden for arbejdsmarkedet
- Ældremiljøer
- Trafik og ulykker
- Det fysiske miljø

Borgerne har ansvaret for at leve det gode liv inden for disse rammer, dvs. tage ansvar i relation til:

- Kost
- Rygning
- Alkohol
- Motion

Kommunen skal medvirke til, at borgerne bliver bevidste om konsekvenserne af forskellige livsstilsfaktorers indvirkning på sundheden og dermed motiveret til at træffe sunde valg.

Hvis borgerne alligevel oplever manglende trivsel eller sygdom, skal kommunen og regionen ved patientrettet forebyggelse medvirke til, sammen med borgeren at forebygge yderligere udvikling af sygdommen.

Kommunen har et særligt ansvar for de udsatte grupper.

6. Indsatsområder og konkrete mål

Visioner og de overordnede målsætninger skal udmøntes i konkrete mål og indsatser på følgende områder:

Rammer

- Børnefamilier, pasning og skoler
- Boligmiljøer
- Fritidsmiljøer
- Arbejdspladsen
- Uden for arbejdsmarkedet
- Ældre
- Trafik og ulykker
- Det fysiske miljø

Risikofaktorer

- Mad og måltider
- Rygning
- Alkohol
- Fysisk aktivitet

Folkesygdomme

- Diabetes
- Kræft
- Hjerte-kar-sygdomme
- Knogleskørhed
- Muskel- og skeletlidelser
- Astma og allergiske lidelser
- KOL
- Psykiske lidelser

Særligt udsatte grupper

- Borgere med handicap
- Etniske minoriteter
- Misbrugere

Politikkens udformning på det enkelte indsatsområde

- Mål
- Hvad vil kommunen gøre
- Hvad kan den enkelte borger gøre

Evaluering og dokumentation

Evaluering og dokumentation af de kommunale sundhedsopgaver er en væsentlig forudsætning for en løbende kvalitetsudvikling af tilbudene og i forhold til den videreudvikling, der er behov for på området. Derfor skal der ved iværksættelse af nye indsatser:

- tages udgangspunkt i faktiske viden, dokumenterede metoder og evidens, f.eks. anbefalinger fra de nationale sundhedsmyndigheder
- opstilles konkrete mål og succeskriterier
- gennemføres evalueringer af indsatserne

Sønderborg Kommune vil følge sundhedstilstanden systematisk ved:

- udarbejdelse af sundhedsprofil for alle kommunens borgere hvert 4. år
- udarbejdelse af løbende sundhedsprofiler på afgrænsede områder
- Indsamling og systematisering af sundhedsoplysninger fra nationale og regionale registre

- At gøre materialet tilgængeligt på en sundhedsportal på kommunens hjemmeside således, at oplysningerne bliver tilgængelige for alle kommunale sektorer, offentlige og private samarbejdspartnere samt kommunes borgere.

7. Eksempler på arbejde med sundhed i Sønderborg Kommune

Målsætning 1. "Sunde rammer"

Børnefamilier, pasning og skoler

- Bedre sundhed i børns hverdag
- Ung-til-ung korps
- Familietelefonen
- Sundhedstiltag på ungdomsuddannelserne
- "Sunderen"
- Handlingsplan i daginstitutionerne til realisering af sundhedspolitikken
- Bevægelse i dagplejen med DGI´s gymnastikkaravane
- Sund kost og måltider på ungdomsuddannelserne
- Sundhed i skolen
- Morgenmadsprojekt på AlssundSkolen for 10.kasserne

Boligmiljøer

- Sundhed og trivsel i boligområderne

Fritidsmiljøer

- Gang i Danmark
- Idrætsramblaen

Arbejdspladsen

- Den attraktive arbejdsplads
- Sundhedsordninger for ansatte

Uden for arbejdsmarkedet

- Forebyggelse af nedslidning, fastholdelse og udstødning

Ældremiljøer

- Sundhedsfremmende tiltag for ældre
- Forebyggelse af faldulykker

Trafik og Ulykker

- Fyrværkerikampagne
- Fart med fornuft
- Gratis kørekurser for ældre
- F Street

Det fysiske miljø – Byens rum

- Byens Rum

Målsætning 2 Livsstilsfaktorerne

Kost

- Kantinekursus
- Fagkonsulent på kostområdet - Afventer konkretisering
- Sundt kosttilbud i sportshallerne
- Skift slik efter idræt ud med frugt og grønt

Rygning

- Rygeforebyggelse, 4 kommuner - samarbejde
- Rygestop og Tobaksforebyggelse – Apotek, Ungdomsuddannelser, private virksomheder, skoler
- Forebyggelse af rygestart blandt børn og unge:

Alkohol

- Alkoholforebyggelse er delvist indlejret i sundhedsprojektet i ungdomsuddannelserne. 15 skridt til forebyggelse af alkoholproblemer
- Tuba

Motion

- Sundhed for børn i dagpleje
- Legepatruljer i kommunens folkeskoler
- Dansens dag
- KRAM initiativer efter profilundersøgelsen foreligger
- Gang i Danmark
- Kortlægning af motionstilbud

Overvægt

- Mobile Fitness

Målsætning 3 Folkesygdommene

- Patientuddannelsen:
- Projekt Diabetes type 2
- Motion på Opfordring
- Type 2 diabetes, Interreg 4A

Målsætning 4. Udsatte grupper

- Et stort skridt fremad
- Etniske minoriteter
- Sundhedsfremme og forebyggende aktiviteter for de socialt mest udsatte alkohol- og stofmisbrugere, samt hjemløse.
- Sundhedsfremme for unge – trivsel og tilknytning og fastholdelse i uddannelsessystemet eller i job.
- Sundhedsfremme for sindslidende

Tværgående projekter

- Sundhedsprisen
- Sund By Netværket
- Forebyggende arbejde i lokalsamfundet.
- Sundhedsinformation/kommunikationspolitik – foreslås godkendt i dagens møde.
- Sundhedsmesse.
- Sundhedsinformation